

ANNALES
MUSEI
NATIONALIS
SLOVACI

ZBORNÍK
SLOVENSKÉHO
NÁRODNÉHO
MÚZEA

GEDENKSCHRIFT
FÜR JOZEF PAULÍK
STUDIEN

ZBORNÍK NA PAMIATKU
JOZEFA PAULÍKA
ŠTÚDIE

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKÉHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA SUPPLEMENTUM 9

GEDENKSCHRIFT ZBORNÍK NA PAMIATKU
FÜR JOZEF PAULÍK JOZEFA PAULÍKA
STUDIEN ŠTÚDIE

Bratislava 2015

Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum
Bratislava 2015

ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA
ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI

ARCHEOLÓGIA
SUPPLEMENTUM 9
ŠTÚDIE

Vedecký redaktor a zostavovateľ
Juraj Bartík

Redakčná rada
PhDr. Juraj Bartík, PhD. (predseda); PhDr. Gertrúda Březinová, CSc.; Mgr. Radoslav Čambal;
PhDr. Beata Egyházy-Jurovská; PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD.; PhDr. Matej Ruttkay, CSc.; PhDr. Vladimír Turčan;

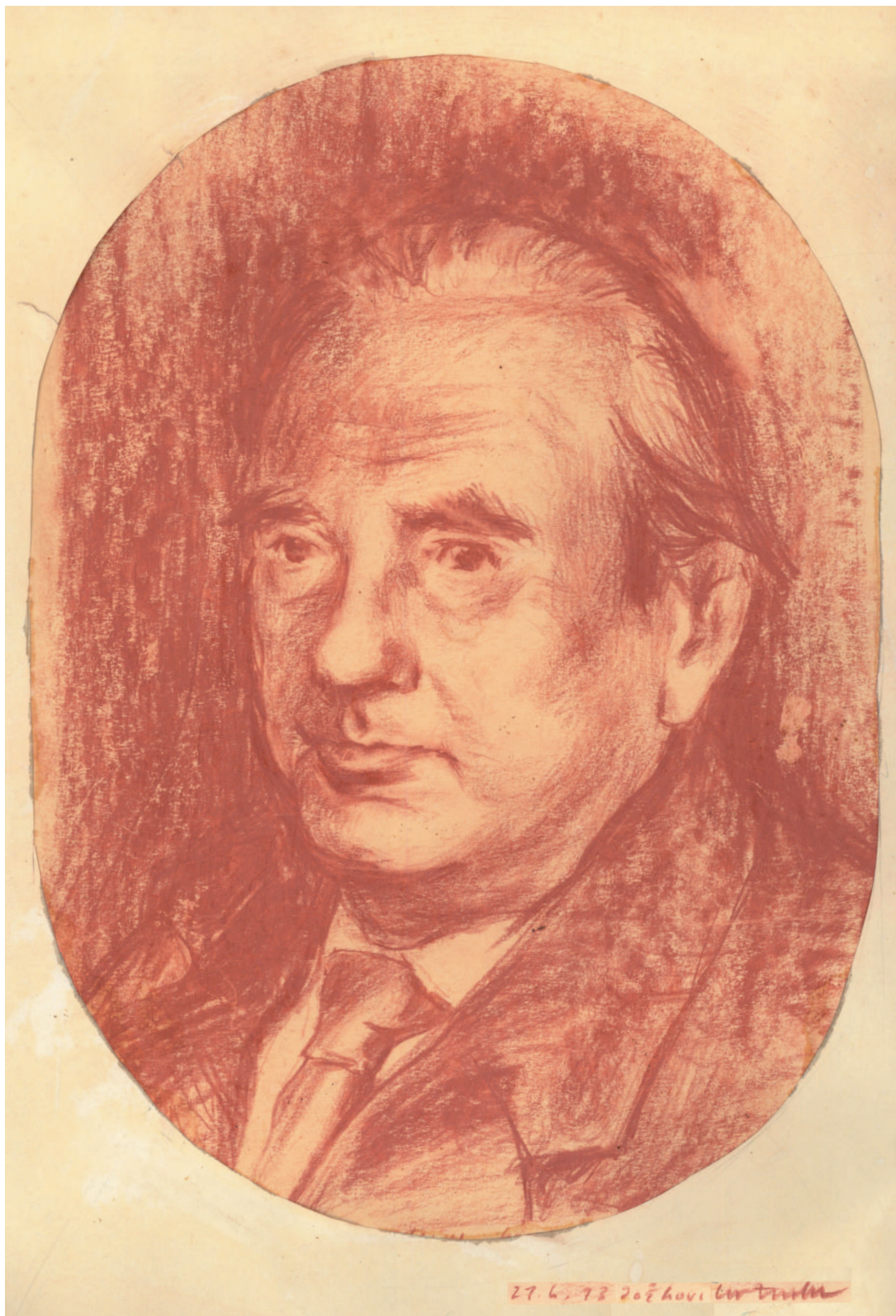
Posudzovatelia
PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD; Prof. PhDr. Jozef Bátora, DrSc; PhDr. Juraj Bartík, PhD; Prof. PhDr. Václav Furmánek,
DrSc; Prof. PhDr. Mária Novotná, DrSc; Doc. RNDr. Milan Thurzo, CSc.; Mgr. Radoslav Čambal; PhDr. Gertrúda
Březinová, PhD; PhDr. Susanne Stegmann-Rajtár, CSc.; Doc. PhDr. Vladimír Varsík, CSc.

Grafická úprava: Matúš Lányi
Návrh obálky: Matúš Lányi
Tlač: Dolis, s.r.o.
Neprešlo jazykovou úpravou
Za obsah príspevkov a kvalitu obrazových príloh zodpovedajú autori

Vydalo
Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2015

Náklad
400 výtlačkov

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2015
ISBN 978-80-8060-350-2

PhDr. JOZEF PAULÍK, CSc
30. 3. 1931 – 12. 4. 2013

OBSAH INHALT

- 6 **JURAJ BARTÍK – DAGMAR PÁVOVÁ**
BIBLIOGRAFIA PRÁC JOZEFA PAULÍKA
BIBLIOGRAPHIE VON JOZEF PAULÍK
- 13 **TITUS KOLNÍK**
NAMIESTO NEKROLÓGU NIEKOĽKO OSOBNÝCH SPOMIENOK
PHDR. JOZEF PAULÍK, CSC. (1931-2013)
A FEW PERSONAL MEMORIES IN LIEU OF AN ORBITUARY
PHDR. JOZEF PAULÍK, CSC. (1931 - 2013)
- 17 **BEATA EGYHÁZY-JUROVSKÁ**
PHDR. JOZEF PAULÍK CSC. A SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM
PHDR. JOZEF PAULÍK CSC. AND THE SLOVAK NATIONAL MUSEUM
- 21 **JOZEF BÁTORA**
SILICITOVÉ DÝKY Z PLAVECKÉHO PODHRADIA A DOLNÉHO LOPAŠOVA
SILIZIUM-DOLCHE AUS PLAVECKÉ PODHRADIE UND DOLNÝ LOPAŠOV
- 29 **ZDENĚK FARKAŠ**
TRI MEDENÉ ČEPELE Z ENEOLITU JUHOZÁPADNÉHO SLOVENSKA
DREI KUPFERKLINGEN AUS DEM ÄNEOLITHIKUM DER SÜDWESTLICHEN SLOWAKEI
- 35 **GABRIEL NEVIZÁNSKY – PÉTER PROHÁSZKA**
K POČIATKOM VÝSKUMU EPONYMNEJ LOKALITY MAĎAROVskej KULTÚRY
V ŠESŤDESIATYCH ROKOCH 19. STOROČIA
ZU DEN ANFÄNGEN DER FORSCHUNGSAKTIVITÄTEN AUF DER LOKALITÄT
DER MAĎAROVCE-KULTUR IN MAĎAROVCE
- 53 **PAVOL JELÍNEK**
SLADKOVODNÉ LASTÚRNIKY A ICH SYMBOLIKA V MAĎAROVskej KULTÚRE
SÜSSWASSERMUSCHELN, ARTEFAKTE AUS IHNEN UND IHRE SYMBOLIK
IN DER MAĎAROVCE-KULTUR
- 77 **MÁRIA NOVOTNÁ – PETR NOVÁK**
ZERSTÖRTE SIEDLUNG DER MITTELDANUBISCHEN URNENFELDER IN SUCHÁ NAD PARNOU
PORUŠENÉ SÍDLISKO STREDODUNAJSKÝCH POPOLNICOVÝCH POLÍ V SUCHEJ NAD PARNOU
- 91 **JURAJ BARTÍK – RÓBERT BAČA**
BRONZOVÉ MEČE ZO ZÁHORIA
DIE BRONZESCHWERTER AUS ZÁHORIE
- 109 **ETELA STUDENÍKOVÁ**
URNENFELDERZEITLICHES TOTENHAUS IN JANÍKY – DOLNÉ JANÍKY
DOM MŔTVEHO Z OBDOBIA POPOLNICOVÝCH POLÍ V JANÍKOCH – DOLNÝCH JANÍKOCH
- 123 **VLADIMÍR MITÁŠ – DANA MARKOVÁ**
POHANSKÝ HRAD V KOTMANOVEJ V KONTEXTE SÚVEKÝCH HRADÍSK KULTÚRNEHO
KOMPLEXU JUHOVÝCHODNÝCH POPOLNICOVÝCH POLÍ S ROVNAKÝM
A PODOBNÝM TOPONYMOM
PAGAN CASTLE AT KOTMANOVÁ IN THE CONTEXT OF CONTEMPORALY HILL-FORTS
OF THE CULTURAL COMPLEX OF THE SOUTHEASTERN URNFIELDS WITH SAME
AND SIMILAR TOPONYM
- 139 **ILON GÁBOR**
EIN SPÄTBRONZEZEITLICHER TRACHT-DEPOT AUS DER GEMARKUNG VON MÉNFŐCSANAK
(NORDWEST-TRANSDANUBIEN)
DEPOT SÚČASŤI KROJA Z NESKOREJ DOBY BRONZOVEJ Z KATASTRA OBCE MÉNFŐCSANAK
(SEVEROZÁPADNÉ ZADUNAJSKO)
- 155 **LADISLAV VELIAČIK**
DVE POZORUHODNÉ TEPANÉ BRONZOVÉ NÁDOBY
ZWEI BEMERKENSWERTE GETRIEBENE BRONZEGEFÄSSE

- 167 **TIBERIUS BADER**
LANZENSPITZENDARSTELLUNGEN AUF FELSBILDERN IN DER HÖHLE VON NUCU, RUMÄNIEN
(PRÄHISTORISCHE LANZENSPITZEN IN DER IKONOGRAPHIE)
HROTY KOPIJÍ NA SKALNÝCH VYOBRAZENIACH V JASKYNI NUCU, RUMUNSKO
(PRAVEKÉ HROTY KOPIJÍ V IKONOGRAFII)
- 183 **ONDREJ OŽDÁNI**
BRONZOVÝ TERČ Z OBCE KRAVANY NAD DUNAJOM
A BRONZE DISC FROM THE VILLAGE KRAVANY NAD DUNAJOM
- 187 **TOMÁŠ ZACHAR**
BEMERKUNGEN ZUR REKONSTRUKTION EINES JUNGBRONZEZEITLICHES SCHILDES
AUS ZVOLEN – BALKÁN
POZNÁMKY K REKONŠTRUKCII ŠTÍTU Z MLADŠEJ DOBY BRONZOVEJ
ZO ZVOLENA-BALKÁNU
- 199 **ŠEFČÁKOVÁ ALENA**
PRAVEKÉ RITUÁLNE MASKY Z EUDSKÝCH LEBIEK:
NÁLEZ Z BRATISLAVY-DEVÍNA NA SLOVENSKU
URZEITLICHE RITUELLE MASKEN AUS MENSCHLICHEN SCHÄDELN:
FUND AUS BRATISLAVA-DEVÍN (SLOWAKEI)
- 211 **RADOSLAV ČAMBAL**
ŽELEZNÉ PREDMETY Z NESKOREJ DOBY BRONZOVEJ A STARŠEJ DOBY ŽELEZNEJ
Z ČVIRIGOVCA
EISERNE GEGENSTÄNDE AUS DER SPÄTEN BRONZEZEIT UND DER ÄLTEREN EISENZEIT
AUS ČVIRIGOVEC
- 221 **JÚLIUS VAVÁK**
LOŤKOVITÁ SPONA Z VÝŠINNÉHO SÍDLISKA VO SVÄTOM JURE
(K OTÁZKE VÝSKYTU SPŇN S PRIEČNOU LIŠTOU)
KAHNFIBEL AUS DER HÖHENSIEDLUNG IN SVÄTÝ JUR
- 229 **EVA ĎURKOVIČOVÁ**
TOPOGRAFICKÉ POZNATKY O MIKROREGIÓNOCH V OKOLÍ DNEŠNEJ BRATISLAVY A ŠOPRONE
V STARŠEJ DOBE ŽELEZNEJ
TOPOGRAPHISCHE ERKENNTNISSE AUS DEN MIKROREGIONEN IN DER UMGEBUNG
DES HEUTIGEN BRATISLAVA UND SOPRON IN DER ÄLTEREN EISENZEIT
- 255 **GERTRÚDA BŘEZINOVÁ – MICHAL CHEBEN – MATEJ RUTTKAY – MAREK VOJTEČEK**
DVE SÍDLISKÁ Z DOBY LATÉNSKEJ V HORNOM POŽITAVÍ
ZWEI SIEDLUNGEN AUS DER LA TÈNE ZEIT IN DER OBEREN FLUSSLANDSCHAFT VON ŽITAVA
- 275 **VLADIMÍR TURČAN**
ANTROPOMORFNÁ GERMÁNSKA PLASTIKA Z TRNAVY
ANTRHROPOMORPHE GERMANISCHE PLASTIK AUS TRNAVA
- 281 **IGOR BAZOVSKÝ**
RÍMSKA DOLABRA VYBAGROVANÁ Z DUNAJA
RÖMISCHE DOLABRAE AUS DER DONAU
- 285 **KATARÍNA HARMADYOVÁ**
VÝSKUM V KRYPTE KOSTOLA V BRATISLAVE-DEVÍNE
AUSGRABUNG IN DER KRYPTA VON KIRCHE DES HL. KREUZES IN BRATISLAVA-DEVÍN
- 294 SKRATKY PERIODÍK A EDÍCIÍ

BIBLIOGRAFIA PRÁC JOZEFA PAULÍKA BIBLIOGRAPHIE VON JOZEF PAULÍK

JURAJ BARTÍK – DAGMAR PÁVOVÁ

1952

1. E. Molnár: A magyar társadalom története az őskortól az Árpádkorig. Budapest 1949. Arch. Rozhledy 4, 1952, 78 (rec.).

1953

2. L. Barkóczi: Brigetio. Budapest 1951. Arch. Rozhledy 5, 1953, 105-106 (rec.).

1954

3. Výskum halštatskej a halštatsko-laténskej osady v Seredi. Arch. Rozhledy 6, 1954, 306-311, 416, 425.

1955

4. Osada z doby železnej. PaS 4, 1955, 423-424.

5. Kostoná industria z mladohalštatskej osady pri Seredi. Arch. Rozhledy 7, 1955, 447-449, 470, 559, 564.

6. Halštatská a halštatsko-laténska osada pri Seredi. Slov. Arch. 3, 1955, 135-194.

7. France Staré: Ilirské nájdbje železne dobe v Ljubljani. Eubřana 1954. Slov. Arch. 3, 1955, 324-325 (rec.).

1956

8. Juhozápadné Slovensko v mladšej dobe halštatskej. Slov. Arch. 4, 1956, 177-212.

9. Príspevok k osídleniu juhozápadného Slovenska v mladšej dobe halštatskej. Referáty. Liblice 1956, 47-50. Rotaprint.

1957

10. Halštatsko-laténske osídlenie Mačianskych vrškov pri Seredi. Arch. Rozhledy 9, 1957, 484, 795, 801-806.

11. Záchraný výskum na neolitickom sídlisku v Borovciach pri Piešťanoch. Slov. Arch. 5, 1957, 271-306. (spoluautor T. Kolník)

12. Skýtsko-halštatská chata v Dvoroch nad Žitavou. Štud. Zvesti AÚ SAV 2, 1957, 78-81.

1958

13. Výskum na pieskovisku v Hurbanove. Arch. Rozhledy 10, 1958, 481-487, 497-498.

14. Stredoveké chaty v Chotíne. Slov. Arch. 6, 1958, 223-235. (spoluautor E. Rejholec)

15. Nové hrobové nálezy z mladšej doby halštatskej na juhozápadnom Slovensku. Slov. Arch. 6, 1958, 361-379.

1959

16. Neolitické nálezy v Kopčanoch, okres Michalovce. Arch. Rozhledy 11, 1959, 785-787, 806, 810. (spoluautor J. Vízdal)

17. Nález polozemnice v Horných Lefantovciach. Arch. Rozhledy 11, 1959, s. 495-496, 509, 513-522.

18. Ružicové spony zo Slovenska. Slov. Arch. 7, 1959, 328-362.

19. Žiarové pohrebisko z mladšej doby bronzovej v Chotíne. Dějiny a současnost 4, 1959, 36-37.

20. Neznáme poklady Považia. PaS. 8, 1959, č. 23, 24-26. (spoluautor T. Kolník)

21. Halštatsko-laténske osídlenie „Hrádku“ v Michalovciach. Štud. Zvesti AÚ SAV 3, 1959, 177-180.

22. Mladohalštatská zemnica v Bučanoch. Štud. Zvesti AÚ SAV 3, 1959, 146-147.

23. K otázke vzniku a vývoja velatickej kultúry na juhozápadnom Slovensku. Referáty. Liblice 1959, II. časť, 47-56.

24. Nález mladohalštatskej mohyly v Malej nad Hronom, okres Štúrovo. Arch. Rozhledy 11, 1959, 796-800, 810-811, 817-818.

25. Nové nálezy z „Hradíšť“ pri Pobedime. Štud. Zvesti AÚ SAV 3, 1959, 153-156. (spoluautorka D. Bialeková)

26. Pokračovanie výskumu v Očkove. Štud. Zvesti AÚ SAV 3, 1959, 180-183. (spoluautor T. Kolník)

27. Čachtice v praveku (Súpis archeologickej zbierky v Čachticiach). Štud. Zvesti AÚ SAV 3, 1959, 87-114. (spoluautor T. Kolník)

1960

28. Loďkovité spony z Abrahámu na Slovensku. Arch. Rozhledy 12, 1960, 330-336, 348.

29. K problematike mladšej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. Arch. Rozhledy 12, 1960, 408-427.

30. Stephan Foltini: Velemszentvid ein urzeitliches Kulturzentrum in Mitteleuropa. Slov. Arch. 8, 1960, 286-288 (rec.).

31. Výskum mohyly v Čake v rokoch 1950-51. Slov. Arch. 8, 1960, 60-124. (spoluautor A. Točík)

1961

32. Velatická mohyla v Očkove (Príspevok k problematike pohrebného rítu stredodunajskej kultúrnej oblasti v mladšej dobe bronzovej). Referáty. Liblice 1961, 25.

33. Patriarchálne rodové zriadenie. In: Dejiny Slovenska I. Bratislava 1961, 40-50. (spoluautor A. Točík)

34. Hlinená cista z Abrahámu. Štud. Zvesti AÚ SAV 6, 1961, 241-243.

35. Ďalšie hrobové nálezy zo Serede. Štud. Zvesti AÚ SAV 6, 1961, 243-244.

36. Tisícročné šperky. PaS 10, 1961, č. 17, 26-27.

1962

37. Das Velatice-Baierdorfer Hügelgrab in Očkov. Slov. Arch. 10, 1962, 5-96.
38. Príspevok k problematike stredného Slovenska v mladšej dobe bronzovej. Sborník Československé Společnosti Arch. 2, 1962, 113-139.
39. Život a umenie doby železnej na Slovensku. Bratislava 1962. (spoluautori M. Novotná a B. Benadík)
40. Turci pri Nových Zámkoch. PaS 11, 1962, č. 19. (spoluautor T. Kolník)
41. Nepísaná história. PaS 11, 1962, č. 22, 7-11.
42. Za prejavmi monumentálnej architektúry na Slovensku. Krásy Slovenska 39, 1962, 310-311.
43. Kniežacie mohyly na Slovensku. Svet vedy 9, 1962, 607-611.
44. Čakanské pohrebisko v Marcelovej. Štud. Zvesti AÚ SAV 9, 1962, 99-108.
45. Hlinený mesiacovitý idol z Križovian nad Dudváhom. Štud. Zvesti AÚ SAV 9, 1962, 100-116.
46. Nový bronzový meč typu Riegeesee zo Slovenska. Štud. Zvesti AÚ SAV 9, 1962, 117-118.
47. Bronzový halštatský meč z Trakovíc. Štud. Zvesti AÚ SAV 9, 1962, 119-122.
48. Nový hromadný nález pazúrikových čepelí na Slovensku. Štud. Zvesti AÚ SAV 9, 1962, 263-265.
49. Mazanica s plastickou výzdobou v dobe bronzovej na Slovensku. Štud. Zvesti AÚ SAV 10, 1962, 27-57.
50. Dva nové bronzové meče s jazykovitou rukoväťou na Slovensku. Štud. Zvesti AÚ SAV 10, 1962, s. 58-64.
51. Chata zo staršej doby železnej v Križovianoch nad Dudváhom. Štud. Zvesti AÚ SAV 10, 1962, 65-76.
52. Starší nález bronzového noža z Banky. Štud. Zvesti AÚ SAV 10, 1962, 119-120.
53. Nález hrivien v Rastislaviciach. Štud. Zvesti AÚ SAV 10, 1962, 121-124.
54. Velaticko-baierdorfská mohyla v Očkove pri Piešťanoch. Arch. Rozhledy 14, 1962, 327-328, 336-340, 369.
55. Müller-Karpe, H: Beiträge zur Chronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen I, II. Berlin 1959. Slov. Arch. 10, 1962, 477-480 (rec.).

1963

56. K problematike čakanskej kultúry v Karpatskej kotline. Slov. Arch. 11, 1963, 269-338.
57. K problematike mladšej doby bronzovej na Slovensku. Referáty. Liblice 1963, I. časť, 88-94. (spoluautorka Z. Pivovarová)
58. Zlato v našom praveku. PaS 12, 1963, č. 17, 36-39.
59. Kromer, K.: Brezje. Halštatske mogile z Brezij pri Trebelnem. Ljubljana 1959. Slov. Arch. 11, 1963, 261-262 (rec.).

1964

60. Význam severných „popolnicových“ polí pre vnútrokarpatský vývoj. Štud. Zvesti AÚ SAV 13, 1964, 163-184.
61. Na návšteve v pravekom dome. PaS 13, 1964, č. 19, 35-39.

1965

62. Súpis medených a bronzových predmetov v Okresnom vlastivednom múzeu v Rimavskej Sobote. Štud. Zvesti AÚ SAV 15, 1965, 35-85.
63. Nález štítových puklíc z mladšej doby bronzovej vo Zvolene. Štud. Zvesti AÚ SAV 15, 1965, 17-32.
64. Hromadný nález bronzov v Brvništi na severnom Slovensku. Arch. Rozhledy 17, 1965, 338-342.
65. „Čínsky múr“ na Slovensku. Krásy Slovenska 42, 1965, 88-89.
66. Kto zakopal poklad? PaS 14, 1965, č. 1, 30-32. (spoluautor Š. Blaho)
67. Nálunk is találtk szoliduszokat. Természet és társadalom 5, 1965, č. 2, 30-32. (spoluautor Š. Blaho)
68. Húni – Attila – Slovensko. Svet vedy 12, 1965, č. 2, 69-73.

1966

69. Pohľady do minulosti Považia. Mohyla z mladšej doby bronzovej a pohrebisko z doby rímskej v Očkove. Bratislava – Trenčín 1966. (spoluautor T. Kolník)
70. Stredná doba bronzová. Mladšia doba bronzová. Staršia doba železná. In.: Pravek východného Slovenska. Malá monografia východného Slovenska VIII/1, Košice 1966, 112-147.
71. Mohyla čakanskej kultúry v Kolte. Slov. Arch. 14, 1966, 357-396.
72. La Slovaquie pendant le bronze récent et le premier âge du fer. Investigation archéologiques en Tschécoslovaquie. Prague 1966, 277-280.
73. Praveké zbrane na území Slovenska. Svet vedy 15, 1966, č. 6, 334-340.
74. Armas prehistoricas en Eslovaquia. Panorama de la ciencia. Bohemia, Habana, December 1966.

1967

75. Archeologická prírodná rezervácia v Očkove, okr. Trenčín. Múzeum (Bratislava) 12-4, 1967, 15-19.
76. Diskrétnosti. Rozlet 4, 1967, č. 1, 26.

1968

77. K problematike východného Slovenska v mladšej dobe bronzovej. Zbor. SNM 62, Hist. 8, 1968, 3-43.
78. Príspevok k problematike výzbroje a výstroja bojovníkov v mladšej dobe bronzovej. Múzeum (Bratislava) 13-4, 1968, 252-255.
79. Na úsvite našich dejín. PaS 17, 1968, č. 1, 6-10.

1969

80. Maďarsko-slovenský archeologický slovník. Vysokoškolské učebné texty. Bratislava 1969 (rotaprint).
81. Mohyla z mladšej doby bronzovej v Lužanoch. Zbor. SNM 63, Hist. 9, 3-51.
82. Kultový život a jeho hmotné prejavy v mladšej dobe bronzovej na Slovensku. Múzeum (Bratislava) 14-3, 1969, 141-144.
83. Archeológia a hračky. PaS 18, 1969, č. 19, 44-48.

1970

84. Najstaršie hromadné nálezy železných predmetov na Slovensku. Zbor. SNM 64, Hist. 10, 1970, 25-83.
85. Predbežné výsledky výskumu keltského oppida v Plaveckom Podhradí. Arch. Rozhledy 22, 1970, 544-555.
86. Panzer der jüngeren Bronzezeit aus der Slowakei. 49. Ber. RKG 1968, Berlin 1970, 41-61.
87. Pohrebný rítus v mladšej dobe bronzovej vo svetle nových archeologických výskumov. Múzeum (Bratislava) 15-2, 1970, 95-97.

1971

88. Spindlersfeldské spony na Slovensku. Zbor. SNM 65, Hist. 11, 1971, 25-47. (spoluautor B. Chropovský)
89. Kultový nález na hradisku z mladšej doby bronzovej v Plaveckom Podhradí. Musaica 11, 1971, 31-40.
90. Čakanská kultúra na Slovensku. Zprávy Československé Společnosti Arch. 13, 1971, č. 5, 79-90.
91. Keltské oppidum Pohanská v Plaveckom Podhradí. Zbor. SNM 65, Hist. 11, 1971, 49-63.
92. Keltische oppidum Pohanská bei Plavecké Podhradie. Arch. Rozhledy 23, 1971, 325.

1972

93. Hromadný nález bronzových predmetov z Dolných Janík, okres Bratislava-vidiek. Zbor. SNM 66, Hist. 12, 1972, 5-34.
94. Velatická kultúra na Slovensku. Zprávy Československé Společnosti Arch. 14, 1972, č. 1-2, 1-28.
95. Výstava „Umenie starých Čibčov na Bratislavskom hrade.“ Múzeum (Bratislava) 17-4, 1972, 258-259.

1973

96. Hlinené praslenny na keltskom opide Pohanská v Plaveckom Podhradí. Zbor. SNM 67, Hist. 13, 1973, 31-60.

1974

97. Jama z mladšej doby bronzovej v Ivanke pri Nitre. Zbor. SNM 68, Hist. 14, 1974, 33-44.
98. K významu mohýl z mladšej doby bronzovej v pravekom vývoji Slovenska. Slov. Arch. 22, 1974, 78-81.
99. Výskum Archeologického ústavu Slovenského národného múzea v rokoch 1972-1973 v Palárikove. Múzeum (Bratislava) 19-1, 1974, 41-44.

1975

100. K začiatkom staršej doby železnej na juhozápadnom Slovensku. Zbor. SNM 69, Hist. 15, 1975, 19-53.
101. Kultový objekt a hroby z doby laténskej v Palárikove. Slov. Arch. 23, 1975, 283-332. (spoluautor L. Zachar)
102. K výskumu mohýl mladšej doby bronzovej na Slovensku. Múzeum (Bratislava) 20-4, 1975, 230-234.
103. Výskum mohýl z mladšej doby bronzovej v Dedínke. AVANS 1974/1975, 72-73.
104. Ein Grabhügel der Čaka-Kultur von Dedinka. Jahresber. Inst. Vorgesch. Frankfurt a. M. 1975, 57-59.
105. Mohyly na Slovensku. Smena na nedeľu 10, 1975, č. 44, 4; č. 45, 4.
106. Zločinnosť v našom praveku. Bezpečnosť. Ústredný časopis federálneho ministerstva vnútra. Ročník 29-18, 1975, 3, 6.

1976

107. Keltské hradisko Pohanská v Plaveckom Podhradí. Bratislava 1976.
108. Dve nové mohyly z mladšej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. Arch. Rozhledy 28, 1976, 369-373.
109. Neolitické osídlenie v Palárikove. AVANS 1975/1976, 175-176.
110. Slovanské pohrebisko v Tvrdošovciach. AVANS 1975/1976, 176-177.

1977

111. Premlčané zločiny. Smena na nedeľu 12, 1977, č. 35, 4; č. 36, 4.
112. Výskum slovanského pohrebiska v Tvrdošovciach. Múzeum (Bratislava) 22-1, 1977, 60.

1978

113. Mladšia doba bronzová a staršia doba železná. In: Slovensko, Dejiny. Bratislava 1978, 78-102.
114. Veľkomoravské pohrebisko v Tvrdošovciach. Zbor. SNM 72, Hist. 18, 1978, 83-121. (spoluautorka L. Kraskovská)
115. Jungbronzezeitliche Hügelgräber in der Südwestslowakei. Forschungsberichte zur Ur- und Frühgeschichte 10, Wien, 1978, 44-46.
116. Výskumy mohýl z mladšej doby bronzovej vo Veľkých Ripňanoch. AVANS 1977/1978, 189-192.

1979

117. Mohyla z mladšej doby bronzovej a kostrové pohrebisko z 11. storočia v Čápure. Slov. Arch. 28, 1979, 87-124. (spoluautor A. Točík)
118. Hlinené klenotnice. Elektron 1979, č. 9, 41-44.
119. Bez úsmevu zvečnená. Slovenka 31, 1979, č. 26, 14-15.

120. Kult slnka pod Tatrami. PaS 28, 1979, č. 11, 52-56.
 121. Napkultusz a Tatra alatt. Természet és társadalom 19-6, 1979, 44-48.
 122. Príspevok k rozboru keramiky na pohrebiskách z mladšej doby bronzovej. Zbor. SNM 73, Hist. 19, 1979, 13-20.
- 1980
123. Praveké umenie na Slovensku. Bratislava 1980.
 124. Prähistorische Kunst in der Slowakei. Bratislava 1980.
 125. Archeologický výskum vo Veľkých Ripňanoch. AVANS 1978/1980, 203-206.
 126. Zisťovací výskum v Bratislave-Karlovej Vsi. AVANS 1979/1980, 159-160.
 127. Zisťovací výskum v Hradišti pod Vrátnom. AVANS 1979/1980,
 128. Slovenská Iliada. PaS 29-21, 1980, 52-57.
- 1981
129. Začiatky hlinenej plastiky na Slovensku. ARS 77, 10-20.
 130. Zisťovací archeologický výskum v Dedinke. AVANS 1980/1981, 218-219.
 131. A szlovák Iliász. In: Természet és társadalom, 21-1, 42-47.
- 1982
132. Hromadný nález sitnianskeho typu z Očovej, okr. Zvolen. Zbor. SNM 76, Hist. 22, 19-27.
 133. Zisťovací výskum opevnenej osady čačianskej kultúry v Ipeľskom Sokolci. AVANS 1981/1982, 217-218.
- 1983
134. Osada z doby bronzovej v Pobedime. Bratislava. (spoluautor E. Studeníková)
 135. Mohyla čačianskej kultúry v Dedinke, okres Nové Zámky. Zbor. SNM 77, Hist. 23, 31-61.
 136. Postavenie eponymnej mohyly v Čake vo svetle nových poznatkov o výskume mohýl. Štud. Zvesti AÚ SAV 20, 79-85.
 137. Príspevok k vystihnútiu niektorých sídliskových zákonitostí v mladšej dobe bronzovej. Sborník Prací Fil. Fak. Brno E-28, 291-298.
 138. Doplnovací výskum mohyly v Šuranoch. AVANS 1982/1983, 195.
 139. Druhý rok výskumu opevnenej čačianskej osady v Ipeľskom Sokolci. AVANS 1982/1983, 73.
 140. Nález podkovy v Bratislave. AVANS 1982/1983, 196-197.
 141. Osídlenie z mladšej doby bronzovej v Salke. AVANS 1982/1983, 197-198.
 142. Praveké ostrovné osady v Bielovciach. AVANS 1982/1983, 198.
- 1984
143. Čačianska mohyla v Dedinke, okres Nové Zámky (II). Zbor. SNM 78, Hist. 24, 27-46.
 144. Bronzový diadém z Dedinky, okres Nové Zámky. Zborník prác Ludmily Kraskovskej k životnému jubileu. Bratislava, 39-47.
 145. Ďalší rok výskumu v Ipeľskom Sokolci. AVANS 1983/1984, 173-174.
 146. Významný mladopaleolitický nález v Salke. AVANS 1983/1984, 175.
- 1985
147. Posledný rok výskumu na opevnenej výšinej osade čačianskej kultúry v Ipeľskom Sokolci. AVANS 1984/1985, 184-188.
 148. Čačianska mohyla v Dedinke, okres Nové Zámky (III). Zbor. SNM 79, Hist. 25, 37-50.
- 1986
149. Čačianska mohyla v Dedinke, okres Nové Zámky (IV). Zbor. SNM 80, Hist. 26, 69-106.
 150. Sonda do praveku (Praveká dedina pod Vysokými Tatrami). Ozveny histórie – Vlastivedná príloha Podtatranských novín, 12-2.
 151. Novotný B. a kol.: Encyklopédia archeológie, Bratislava 1986, 20 hesiel.
- 1987
152. Výskum velatického hradiska v Marianke. AVANS 1986/1987, 84.
 153. Praveké hradisko v Malých Karpatoch. Krásy Slovenska.
 154. Z muzeálnych zbierok. Nástenný kalendár na rok 1987.
 155. Kult vody. PaS 36, 33-36.
 156. A víz oskori kultusza. Természet és társadalom 27, 59-63.
- 1988
157. Druhý rok výskumu v Marianke. AVANS 1987/1988, 107.
 158. K bojovníckemu výstroju v mladšej dobe bronzovej. Zbor. SNM 82, Hist. 28, 11-25.
- 1989
159. Neskoroeolitická mohyla v Šuranoch, okr. Nové Zámky, Arch. Rozhľedy, 41, 368-378. (spoluautorka M. Novotná)
 160. Očkov – archeologická prírodná rezervácia. Osvetová práca, 8, 37-38.
 161. Plavecké Podhradie - vrch Pohanská. Osvetová práca, 12, 35-36.
 162. Zlato z praveku Slovenska. PaS 12, 56-58.
 163. Dórovia na Slovensku? Nedeľná Pravda, 15. 9. 1989.

1990

- 164. Výskum protitureckej opevnenej polohy v Palárikove. Zbor. SNM. 84, Hist. 30, 85-105.
- 165. Mladopaleolitické sídlisko v Salke. Arch.Rozhledy 42, 13-21. (spoluautor J. Hromada)
- 166. Mohyly z mladšej doby bronzovej na Slovensku. Sprievodca po výstave. Bratislava.
- 167. Ďalší rok výskumu v Marianke. AVANS 1988/1990, 134-135.
- 168. Dedinka - nálezisko svetového významu. In: Osvetová práca 14, 36-37.
- 169. Mohyla v Čake a čakanská kultúra. In: Osvetová práca 14.
- 170. Ženský odev v mladšej dobe bronzovej vo svetle archeologických výskumov. Múzeum (Bratislava), 35-4, 19-23.
- 171. Pyramídy na Slovensku. Kam v Bratislave 8, 28-29.

1991

- 172. Doc.Dr. Mária Novotná, DrSc. jubiluje. Múzeum (Bratislava) 36-3, 73.
- 173. Životné jubileum PhDr. Magdy Pichlerovej, CSc. Múzeum (Bratislava) 36-4, 73-74.
- 174. Výskumu v Mariánke. AVANS 1988/1991, 78-79.

1992

- 175. Osada čakanskej kultúry v Dedinke. Siedlung der Čaka-Kultur in Dedinka, Bezirk Nové Zámky. Zbor. SNM 86, Arch. 2, 45-66.
- 176. Počiatky starovekých Olympijských hier. The Beginnings of the Ancient Olympic Games. Pamiatky a múzeá 1992-4, 4-5.
- 177. Pokračovanie výskumu v Marianke. AVANS 1989, 86.

1993

- 178. Nález pozlátenej hlinenej nádoby v očkovskej mohyle. Fund eines vergoldeten Tongefäßes aus einem Hügelgrab in Očkov. Zbor. SNM 87, Arch. 3, 21-28.
- 179. Polozemnica na Mačianskych vrškoch pri Seredi. Junghallstattzeitliche Hütte von Mačianske vršky bei Sered'. Zbor. SNM 87, Arch. 3, 29-31.
- 180. Ženský hrob v Dedinke. Woman's Grave at Dedinka. Pamiatky a múzeá 1993-3, 4-5.
- 181. Bronzom kované dejiny. Bratislava.
- 182. Výstavy stredovekých kachlíc. Múzeum (Bratislava) 38-4, 40-41.
- 183. Výstava Ej, kade ja chodieval... Múzeum (Bratislava) 33-3, 42.
- 184. Výsledky doplnkového výskumu na mohyle v Očkove. AVANS 1992/1993, 105-106.

1994

- 185. Velatická mohyla v Očkove. Das Velatice Hügelgrab in Očkov. Zbor. SNM 88, Arch. 4, 17-24.
- 186. Výstava Poklady Pohanskej. Múzeum (Bratislava) 39-3, 34.
- 187. Turci na Slovensku. Múzeum (Bratislava) 39-4, 29-30.

1996

- 188. Železný nôž z Marianky. Das eiserne Messer aus Marianka. Zbor. SNM 90, Arch. 6, 43-56.
- 189. Venované PhDr. Levovi Zacharovi. Zbor. SNM 90, Arch 6, 5. (spoluautorka B. Egyházy-Jurovská)

1999

- 190. Nález hlinenej vtáčej loďky v Dvorníkoch-Posádke. I. Der Fund einer tönernen Vogelbarke in Dvorníky-Posádka I. Zbor. SNM 93, Arch. 9, 29-54.

2000

- 191. Počiatky osídlenia devínskeho hradiska v mladšej dobe bronzovej. Slov. Arch. 48, 2000, 37-86. (spoluautorka V. Plachá)
- 192. Nález hlinenej vtáčej loďky v Dvorníkoch-Posádke II. Der Fund einer tönernen Vogelbarke in Dvorníky-Posádka II. Zbor. SNM 94, Arch. 10, 29-60.
- 193. Devínske hradisko – kultové centrum v praveku. Die Burgstätte Devín – ein prähistorisches Kultzentrum. Bratislava. Spisy MM XII, 21-36. (spoluautorka V. Plachá)
- 194. Doklady pravekého bojovníctva na Devínskom hradisku. Múzeum (Bratislava) 46-1, 4-7.
- 195. Nález polotovaru kultovej masky z ľudskej lebky z Devína. Múzeum (Bratislava), 46-2, 1-4. (spoluautorka V. Plachá)
- 196. Praveký odev vo svetle nálezov na devínskom hradisku. Múzeum (Bratislava) 46-3, 1-6. (spoluautorka V. Plachá)
- 197. Nález hlinenej hlavičky koňa. Nový unikátny nález na devínskom hradisku. (Bratislava) 46-4, 1-4. (spoluautorka V. Plachá)

2001

- 198. Nález hlinenej vtáčej loďky v Dvorníkoch-Posádke. III. Der Fund einer tönernen Vogelbarke in Dvorníky-Posádka III. Zbor. SNM 95, Arch. 11, 9-72.
- 199. Výnimočný archeologický nález na devínskom hradisku – bronzový diadém. Múzeum (Bratislava) 47-1, 1-3. (spoluautorka V. Plachá)
- 200. Kostoná industria v praveku na devínskom hradisku. Múzeum (Bratislava) 47-2, 1-3. (spoluautorka V. Plachá)
- 201. 10 rokov Zborníka SNM Archeológia. In: Múzeum (Bratislava) 47-4, 41.
- 202. Bronziarstvo v praveku na devínskom hrade. Bratislava. Spisy MM XIII, 45-56. (spoluautorka V. Plachá)
- 203. Výstava Pamätník plynúceho času. Múzeum (Bratislava) 47-2, 38.

2002

204. Príspevok ku kultu doby bronzovej I. Ein Beitrag zum Kultwesen der Bronzezeit I. Zbor. SNM 96, Arch. 12, 7-16.
205. Akropola devínskeho hradiska po zániku starobronzovej civilizácie. Múzeum (Bratislava) 48-3, 1-2. (spoluautorka V. Plachá)
206. Velatické opevnenie devínskeho hradiska. Múzeum (Bratislava) 48-4, 1-2. (spoluautorka V. Plachá)
207. Der Bronzehortfund aus Bratislava-Rusovce. Anodos 2/2002, 277-294. (spoluautori J. Schmidtová; P. Baxa)
208. Zásobnicová jama z mladšej bronzovej doby na devínskom hradisku. Bratislava. Spisy MM XIV, 7-14. (spoluautorka V. Plachá)
209. Slncový kôň z Devína. Historická revue 13-4, 2002 26-27. (spoluautorka V. Plachá)

2003

210. Príspevok ku kultu doby bronzovej II. Ein Beitrag zum Kultwesen der Bronzezeit II. Zbor. SNM 97, Arch. 13, 35-92.
211. K bojovníckemu výstroju z doby bronzovej v Karpatskej kotline. Musica XXIV, 15-37.
212. Kultový objekt z mladšej doby bronzovej na devínskom hradisku. Bratislava. Spisy MM XV, 9-18. (spoluautorka V. Plachá)
213. Opevnenie devínskeho hradiska v neskoršej bronzovej dobe. Múzeum (Bratislava) 49-1, 1-4. (spoluautorka V. Plachá)
214. Nový unikátny nález na devínskom hradisku. Múzeum (Bratislava) 49-2, 1-4. (spoluautorka K. Harmadyová)
215. Další nález kultového rázu z Devína. Múzeum (Bratislava) 49-3, 1-3. (spoluautorka K. Harmadyová)
216. Kultová šálka z devínskeho hradiska. Múzeum (Bratislava) 49-4, 1-3. (spoluautorka K. Harmadyová)

2004

217. Archeologický výskum na Pohanskej v Plaveckom Podhradí v roku 1990. Pamiatke Leva Zachara. Archäologische Forschung auf Pohanská in Plavecké Podhradie im Jahre 1990. Dem Andenken von Lev Zachar. Zbor. SNM 98, Arch. 14, 43-66. (spoluautorka K. Tomčíková)
218. Prilba alebo kultový závesok? Zvláštny nález z devínskeho hradiska. Múzeum (Bratislava) 50-1, 1-3. (spoluautorka K. Harmadyová)
219. Starobronzová kultová obeta na devínskom hradisku. Múzeum (Bratislava) 50-2, 1-2. (spoluautorka K. Harmadyová)
220. Devín v praveku. Malá vlastivedná knižnica. Komárno. (spoluautorka V. Plachá)

2005

221. Další hromadný nález železných predmetov v Plaveckom Podhradí. Slov. Arch. 53, 2005, 85-122.

2006

222. Archeologický výskum na Pohanskej v Plaveckom Podhradí roku 1990 – 2. časť. Archäologische Forschung auf Pohanská in Plavecké Podhradie im Jahre 1990 – 2. Teil. Zbor. SNM 100, Arch. 16, 2006, 73-106. (spoluautorka K. Tomčíková)

RÍMSKA DOLABRA VYBAGROVANÁ Z DUNAJA

IGOR BAZOVSKÝ

Keywords: Roman era, unique discovery, Danube, dolabra

Abstract: Roman dolabra from the Danube. In the 1980s, a large quantity of iron objects found in a secondary position in a gravel deposit in Bratislava's Petržalka district were added to the collection of the SNM – Archaeological Museum. The gravel was excavated while deepening the bed of the Danube in a location that cannot be more precisely specified than along the river between Devín and Gabčíkovo. The objects found included a Roman dolabra. A metallography analysis of the item confirmed that it was not produced during the modern age.

V osemdesiatych rokoch 20. storočia sa do zbierok SNM – Archeologického múzea dostalo väčšie množstvo železných predmetov, ktoré boli nájdené v sekundárnej polohe na skládke štrku v Bratislave – Petržalke. Štrk bol vytŕžený pri prehlbovaní dunajského koryta na bližšie nezistenom mieste v úseku rieky medzi Devínom a Gabčíkovom. Predmety objavili pracovníci skládky pri separovaní železného odpadu zo štrku pomocou magnetu. Hoci viaceré nálezy získané týmto spôsobom už boli publikované (Turčan 1997 a 1999), artefakt ktorý je témou tohto príspevku, unikol pozornosti. Až po publikovaní podobných nálezov z Dunajskej Lužnej bol predmet dodatočne rozpoznávaný ako rímska dolabra. Opätovne ho „objavil“ v depozitári múzea Vladimír Turčan, ktorému ďakujem za poskytnutie predmetu na spracovanie.

Opis predmetu:

Nástroj železný s krížovým ostrím a oválnym zvislým otvorom pre porisko v strede. Po stranách otvoru na hornom aj spodnom okraji kvadratické výčnelky. Predná časť nástroja rozšírená do zvislého rovného ostria, zadná nadol prebnutá a ukončená úzkym horizontálnym ostrím, ktoré je poškodené. Dĺžka: 41 cm (obr. 2: 1)

Nástroj sa s výnimkou poškodenia horizontálneho ostria zachoval vo veľmi dobrom stave. O jeho dlhodobom uložení v rieke svedčil štrk prilepený v otvore na porisko, ktorý bol pri konzervovaní odstránený. Jeho početné analógie nachádzame v rímsko – provinciálnom prostredí. Podobné predmety so sekerovitým ostrím na jednej strane, a s hrotom, alebo horizontálnym ostrím na strane opačnej, sú v antických prameňoch označované ako *dolabrae*. Opisuje sa ich využívanie najmä pri budovaní vojenských táborov a v poľnohospodárstve. S ich vyobrazeniami sa stretávame na kamenných reliéfoch – napr. na Trajánovom stĺpe (obr. 1), náhrobkoch a podobne. Išlo o viacúčelové nástroje, ktoré spájali funkciu sekery a motyky. Patrili k bežnej výbave rímskeho legionára. Pri budovaní poľných táborov slúžila ich sekerovitá časť na odstraňovanie porastu a opracovanie dreva, zatiaľ čo opačnou stranou boli robené zemné práce. V civilnom prostredí slúžili *dolabrae* pri obrábaní viniča a v ovocinárstve. Na reliéfoch sú tiež zobrazené v súvislosti s kultom – používali sa pri zabíjaní obetovaných zvierat (Gleser 2003, 126). Zdá sa, že pre vojenské *dolabrae* sú charakteristické najmä väčšie rozmery a kvadratické výčnelky po stranách otvoru pre porisko. Práve dolabra vybagrovaná z Dunaja patrí rozmerovo k najväčším exemplárom. Podobne veľké nástroje poznáme napríklad aj z legionárskeho tábora v Carnunte (Pobanka 1986, 97). Súčasťou dolabry väčších rozmerov bol aj bronzový chránič ostria z rímskeho auxiliárneho tábora Gerulata (Varsik 1998, 553, Abb. 12).

V barbarском milieu sa s týmto výlučne rímskym nástrojom stretávame len ojedinele – z územia Slovenska neboli donedávna ich nálezy známe. Až v roku 2008 boli publikované dva exempláre z depotu z Dunajskej Lužnej (Bazovský 2010, 23, obr. 5: 1,2). Depot obsahuje predmety z rôznych materiálov, z ktorých časť má rímsko – provinciálny pôvod. Na územie barbarika sa pravdepodobne dostali ako lup pri plienení rímskeho územia počas markomanských vojen. *Dolabrae* z depotu sú v porovnaní s exemplárom z Dunaja menšie, majú užšie sekerovité ostrie, zatiaľ čo horizontálne ostrie na opačnom konci je mierne rozšírené (obr. 2: 2,3). Po stranách otvoru pre porisko chýbajú kvadratické výčnelky. Zdá sa, že tieto exempláre možno dať do súvislosti skôr s civilným prostredím.

Presnejšie datovanie nástrojov na základe typológie je problematické. V Porýní sa často vyskytujú v hrobch datovaných do 1. storočia, pričom prevažujú skôr exempláre menších rozmerov (Gleser 2003, 126-128). Za staršie typy sú obecné považované exempláre s malými kvadratickými výčnelkami po stranách otvoru pre porisko (Pobanka 1986, 96). Väčšie exempláre sú známe len z nálezových kontextov staršej doby rímskej, ale na základe ich výskytu v depote z Künzingu boli používané ešte v 3. storočí (Pietsch 1983, 17; Bishop/Coulston 1989, 61).

Metalografická a technologická analýza predmetu

Metalografickú analýzu robili pracovníci Výskumného ústavu zväračského Ľuboš Mráz a František Király. Keďže si vyžadovala pohľad do vnútra analyzovaného predmetu, bolo nutné odobrať vzorku rezaním. Vzorka bola odobratá zo sekerovitého ostria predmetu (obr. 2: 1). Cieľom analýzy bolo zistenie, akým spôsobom bol predmet vyrobený. Výsledky mikroštruktúrneho rozboru sú uvedené v Technickej správe uloženej v SNM – Archeologickom múzeu. V správe sa uvádza: „Mikroštruktúra materiálu dolabry je charakteristická riadkovitým usporiadaním nečistôt (obr. 2) a aj zložiek mikroštruktúry. Riadkovitosť nečistôt je spôsobená spracovaním ocele – kovaním. Mikroštruktúra je tvorená pásmi

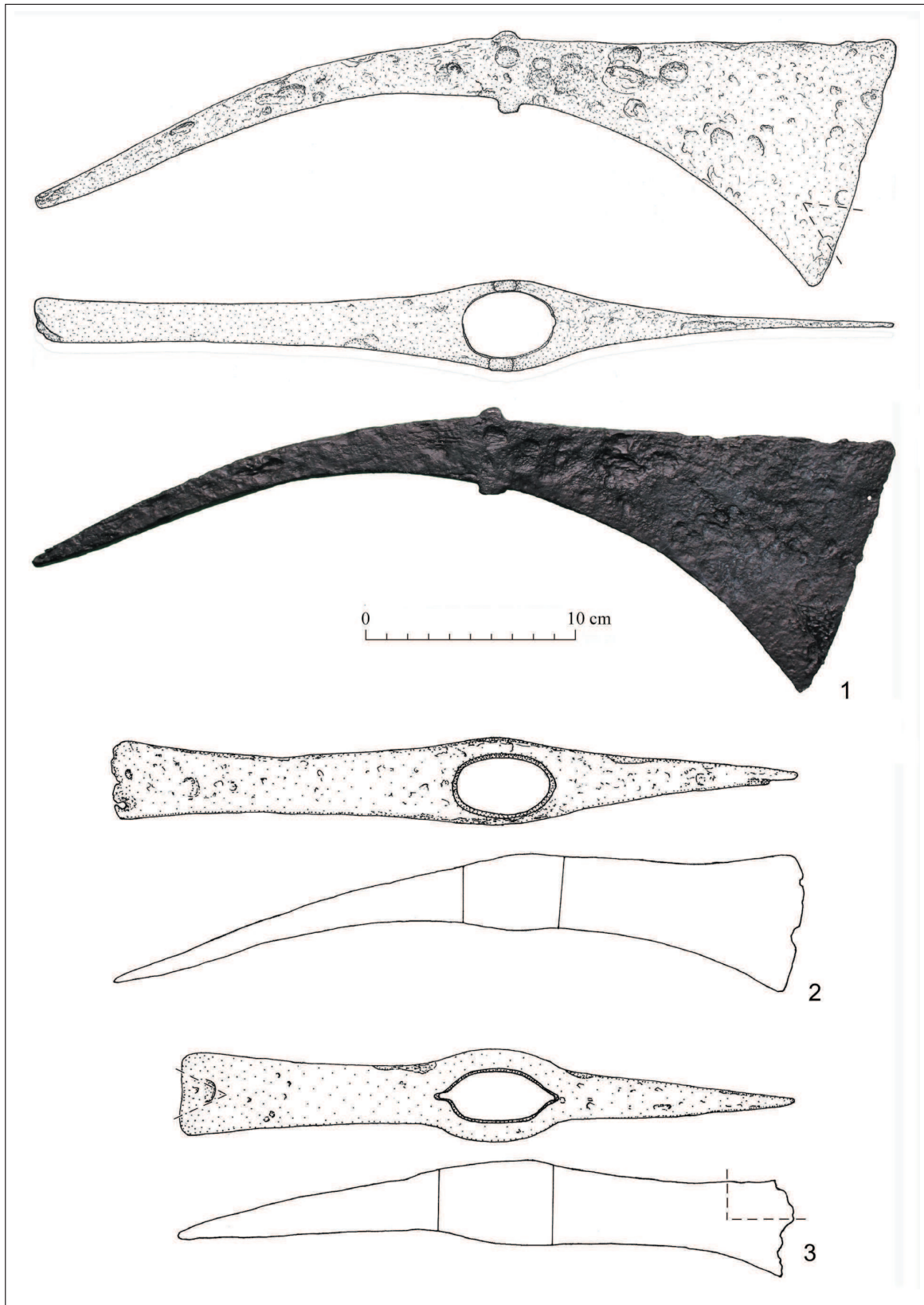

Obr. 1 Scény z Trajánovho stĺpa s vyobrazeniami dolabier (podľa: B. Brizziho).

Abb. 1 Szenen von der Trajanssäule mit Abbildung von Dolabrae (nach: B. Brizzi).

feritu a bainitu a pásmi perlitu s feritom. Riadkovitosť zložiek mikroštruktúry spôsobená chemickou heterogenitou polovýrobku použitého na výrobu dolabry a spôsobom výroby (kovaním). Lokálne je materiál predmetu prehriaty na teploty rastu primárneho austenitického zrna s mikroštruktúrou tvorenou perlitom a feritom. Dolabra bola vyrobená z nelegovanej ocele v priemere s vyšším obsahom uhlíka (približne 0,4%) (Mráz/Király 2014, Príloha 5).

Jedným z cieľov realizovania metalografickej analýzy bolo vylúčiť možnosť, že ide o moderný nástroj tvarovo zhodný s rímskou dolabrou. Preto je dôležité porovnanie s analýzou dolabry z Dunajskej Lužnej, ktorá bola súčasťou depotu z doby rímskej (Mráz/Király 2014, Príloha 4, List 4/8). V tomto prípade boli na analýzu odobraté vzorky so sekerovitým, aj horizontálnym ostrím (obr. 2: 3). Oba predmety majú rovnakú štruktúru charakteristickú riadkovým usporiadaním nečistôt a sú teda vyrobené rovnakou technikou – ručným kovaním. Taktiež neobsahovali prímеси typické pre moderné nástroje. Nástroj z Dunajskej Lužnej bol vyrobený z uhlíkovej ocele, dolabra z Dunaja z nelegovanej ocele s vyšším obsahom uhlíka.

Obr. 2 Rímske dolabrae z územia Slovenska: 1 koryto Dunaja, 2,3 Dunajská Lužná (miesta odberu vzoriek na metalografické analýzy vyznačené prerušovanou líniou).
 Abb. 2 Römische Dolabrae aus dem Gebiet der Slowakei: 1 Flussbett der Donau, 2,3 Dunajská Lužná (Stellen der Musterziehung für metallgraphische Analysen sind mit einer unterbrochenen Linie markiert).

Záver

Dolabra vybagrovaná z Dunaja je zatiaľ tretím exemplárom tohto typu z územia Slovenska. Ide o viacúčelový nástroj spájaný s rímsko-provinciálnym prostredím. Na základe kvadratických výčnelkov po stranách otvoru pre porisko patrí k typologicky starším tvarom, na základe rozmerov k najväčším exemplárom tohto typu. Práve pre väčšie exempláre je pravdepodobné ich využitie pri budovaní zemných opevnení. Vzhľadom na to, že sa nástroj našiel v sekundárnej polohe nie je ho možné jednoznačne spojiť s konkrétnou lokalitou. Jeho výskyt dávame do súvislosti s existenciou niektorého z vojenských táborov v západnej časti panónskeho limitu. Metalografická analýza ukázala, že sa nejedná o predmet z modernej doby, vyrobený priemyselnou technológiou. Dokazuje to aj porovnanie s analýzou dolabry z depotu z Dunajskej Lužnej, ktorý je datovaný do stupňov B2/C1 a C1a.

LITERATÚRA

- Bazovský 2010* – I. Bazovský: Depot z doby rímskej z Dunajskej Lužnej. In: J. Beljak/G. Březinová/V. Varsík: Archeológia barbarov 2009. Hospodárstvo Germánov. Sídliiskové a ekonomické štruktúry od neskorkej doby laténskej po včasný stredovek. Nitra 2010, 13-32.
- Bishop/Coulston 1989* – M. C. Bishop/J. C. Coulston: Roman Military Equipment Shire archaeology 59, Aylesbury 1989.
- Brizzi bez r.v.* – B. Brizzi: Il plastico di Roma antica e la Colonna Traiana. Roma.
- Gleser 2003* – R. Gleser: Dolabrae aus frühromischen Gräbern des Saarlandes. In: R. Echt: Beiträge zur gallorömischen Zeit im Saar-Mosel-Raum. *Sastuma* 9, 2003, 125-136.
- Mráz/Király 2014* – E. Mráz/F. Király: Metalografická a technologická analýza železných artefaktov z archeologického výskumu II etapy. Technická správa uložená v SNM – Archeologickom múzeu v Bratislave.
- Pietsch 1983* – M. Pietsch: Die römischen Eisenwerkzeuge von Saalburg, Feldberg und Zugmantel. *Saalburg Jahrb.* 39, 1983, 5-132.
- Pohanka 1986* – R. Pohanka: Die eisernen Agrargeräte der Römischen Kaiserzeit in Österreich. *Studien zur römischen Agrartechnologie in Rätien, Noricum und Pannonien. BAR Int. Series* 298, 1986.
- Turčan 1997* – V. Turčan: Stredoveký meč vybagrovaný z Dunaja. *Zbor. SNM* 91, *Arch.* 7, 79-83.
- Turčan 1999* – V. Turčan: Nálezy vybagrované z Dunaja. *Zbor. SNM* 93, *Arch.* 9, 73-84.
- Varsík 1998* – V. Varsík: Das römische Lager von Rusovce–Gerulata. Ein Beitrag zu Lokalisierung und Anfängen. *Jhrb. RGZM* 43, 1996 (1998), 531-560.

Mgr. Igor Bazovský, PhD.

SNM – Archeologické múzeum

Žižkova 12, P.O: BOX 13, 81006 Bratislava, Slovenská republika

igorbazovsky@centrum.sk, bazovsky@snm.sk

RÖMISCHE DOLABRAE AUS DER DONAU

IGOR BAZOVSKÝ

In den 80er Jahren des 20. Jahrhunderts gelangte in die Sammlungen des Slowakischen Nationalmuseums – des Archäologischen Museums eine größere Anzahl von eisernen Gegenständen, die in einer sekundären Lage auf der Schotterstapel in Bratislava-Petržalka gefunden wurden. Der Schotter wurde bei der Bettvertiefung von Donau auf einer näher nicht festgestellter Stelle im Flussabschnitt zwischen Devín und Gabčíkovo gefördert. Unter den Gegenständen fand man auch eine römische Dolabrae – ein Mehrzweckwerkzeug mit breiter axtförmiger Schneide an einem Ende und enger horizontaler Schneide an dem anderen. Seitenweise der ovalen Öffnung für den Stiel hat sie auf dem oberen und unteren Rand quadratische Knubben (Abb. 2:1). Die metallgraphische Analyse des Gegenstandes hat bestätigt, dass es sich um kein Erzeugnis aus der modernen Zeit handelt – der Gegenstand wurde durch das Handschmieden erzeugt und hat keine für die industriell hergestellte Werkzeuge typische Beimischungen erhalten. Ähnliche Gegenstände mit axtförmiger Schneide auf einer Seite, und mit einer Spitze oder horizontaler Schneide auf der umgekehrten, sind in den antiken Quellen als dolabrae bezeichnet. Ihre Verwendung wird vor allem beim Aufbau der Militärlager und in der Landwirtschaft beschrieben. Ihre Darstellungen begegnen wir auf den Steinreliefs – z. B. auf der Trajanssäule (Abb. 1), Grabsteinen usw. Auf dem Gebiet der Slowakei wurden bisher nur zwei ähnliche Exemplare im Depot aus Dunajská Lužná, das in die Stufen B2/C1 und B1a (Abb. 2: 2-3) datiert ist, gefunden.

Übersetzt von Ľuboš Novotný

Slovenské národné múzeum
Archeologické múzeum

Bratislava 2015
ISBN 978-80-8060-350-2

